

LÆREPLAN I NORSK

Utdanningsdirektoratets forslag til høringsutkast 1.10.2012

Formål med faget

Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv. Norskfaget åpner en arena der de får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar. Slik representerer faget en demokratisk offentlighet som rustet barn og unge til å delta aktivt i samfunnet.

I norskfaget skal elevene utvikle sin språkkompetanse ut fra de evner og forutsetninger den enkelte eleven har. Muntlige ferdigheter, lese- og skrivekompetanse er både et mål i seg selv og et nødvendig grunnlag for læring og forståelse i alle fag på alle trinn. Faget skal motivere til lese- og skrivelyst, og bidra til å utvikle gode læringsstrategier.

I norskfaget møter elevene et bredt spekter av tekster. Faget bygger på et tekstbegrep som inkluderer både muntlige, skriftlige og sammensatte tekster der skrift, lyd og bilder spiller sammen. Elevene skal lære å orientere seg i mangfoldet av tekster, og faget skal gi rom for opplevelse, læring og refleksjon. Gjennom lesing og skriving kan barn tidlig utvikle tanker, utforske nye verdener og stå fram med egne meninger og vurderinger. I løpet av opplæringen skal de lese sakprosa og skjønnlitteratur, selv produsere ulike typer tekster og tilpasse språk og form til ulike formål og mottakere. Etter hvert vil de også kunne fordype seg i selvvalgte emner og utvikle evnen til kritisk tenking, og få kjennskap til og perspektiv på teksthistorien.

Norskfaget befinner seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Et hovedmål for opplæringen er språklig selvtillit og kulturforståelse som grunnlag for å utvikle egen identitet og respekt for andre mennesker. Å se norsk språk og kultur i et historisk og internasjonalt perspektiv kan gi elevene større forståelse for det samfunnet de er en del av. Vår tid er preget av kulturutveksling og kommunikasjon på tvers av tidligere grenser, og i den sammenheng byr norsk kulturarv på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning når perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og norskfaget skal oppmuntre elevene til å bli aktive bidragsytere i denne prosessen.

I Norge er både bokmål, nynorsk og samisk offisielle skriftspråk, og vi bruker mange ulike dialekter og talemålsvarianter, men også andre språk enn norsk. Det språklige mangfoldet er en ressurs for utviklingen av barns og unges språkkompetanse. Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal barn og unge få et bevisst forhold til språklige uttrykk og lære å lese og skrive både bokmål og nynorsk. Formålet med opplæringen i hovedmålet er å styrke elevenes språklige trygghet og identitet. Nynorsk er mindre synlig i samfunnet, og det er et særskilt ansvar at elever med nynorsk som hovedmål blir sikre språkbrukere. Formålet med opplæringen i skriftlig sidemål er å utvikle elevenes språkforståelse og gi et grunnlag for mestring av begge målformene i samfunns- og yrkesliv.

Læreplanen i norsk brukes også av elever med samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk. Læreplanene i disse fagene har mange felles elementer, og for elever med tospråklig opplæring er det viktig med et nært samarbeid mellom de to fagene.

Hovedområder i faget

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Faget er et fellesfag for alle utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Opplæringen skal derfor gjøres mest mulig relevant for elevene ved å tilpasses de ulike utdanningsprogrammene.

Norsk har kompetansemål etter 2., 4., 7. og 10. årstrinn i grunnskolen og etter Vg1, Vg2 og Vg3 i studieforbereende utdanningsprogram i videregående opplæring. I yrkesfaglige utdanningsprogram er det kompetansemål etter Vg2 og etter påbygging til generell studiekompetanse.

Kompetansemål for opplæring i skriftlig sidemål gjelder ikke for yrkesfaglige utdanningsprogram etter Vg2.

For elever som har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk, gjelder rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

Oversikt over hovedområder:

Årstrinn	Hovedområder		
1.–10. Vg1-Vg3	Muntlig kommunikasjon	Skriftlig kommunikasjon	Språk, kultur og litteratur

Muntlig kommunikasjon

Hovedområdet Muntlig kommunikasjon handler om å lytte og tale i forskjellige sammenhenger og å være en del av et språklig fellesskap. Å lytte og tale er sentralt for utviklingen av sosial og kulturell kompetanse og for estetisk utfoldelse og opplevelse.

Lytting er en aktiv handling der eleven skal lære og forstå gjennom å tolke, sammenholde og vurdere andres utsagn. Gjennom forberedt muntlig fremføring og spontan muntlig samhandling skal eleven utvikle evnen til å kommunisere med andre og uttrykke kunnskap, tanker og ideer med et variert ordforråd i ulike sjangere.

Skriftlig kommunikasjon

Hovedområdet Skriftlig kommunikasjon handler om å lese og skrive norsk. Opplæringen skal stimulere elevens lyst og evne til å lese og å skrive. Lesing i norsk innebærer at eleven skal lese ulike tekster, både for å lære og oppleve. De leste tekstene skal samtidig bidra til at eleven blir bevisst sin egen utvikling som leser og skriver.

Skriving innebærer å uttrykke og bearbeide tanker og meninger i ulike typer tekster og sjangere. Sammensatte tekster er en naturlig del av de tekstene elevene skal lese og utforme. God skriftlig kommunikasjon forutsetter et godt ordforråd, ferdigheter i tekstbygging, kjennskap til skriftspråklige konvensjoner og evne til å tilpasse tekst til formål og mottaker.

Språk, kultur og litteratur

Hovedområdet Språk, kultur og litteratur handler om norsk og nordisk språk- og tekstkultur, også med internasjonale perspektiver. Elevene skal utvikle en selvstendig forståelse av norsk språk og litteratur og få innsikt i hvordan språk og tekst har endret seg over tid og fortsatt er i endring.

Elevene skal få kunnskap om språket som system og språket i bruk i et stort og variert utvalg av eldre og nyere tekster. De får mulighet til å sette seg inn i forfatterskap og lese norske, nordiske og internasjonale forfattere. I tillegg skal elevene forholde seg til tradisjoner i norsk teksthistorie i et sammenlignende perspektiv mellom nåtid og fortid og i lys av impulser utenfra.

Timetall i faget

Timetall er oppgitt i 60-minutters enheter:

BARNETRINNET

1.–4. årstrinn: 931 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

5.–7. årstrinn: 441 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk

1.–4. årstrinn: 642 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

5.–7. årstrinn: 312 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

UNGDOMSTRINNET

8.–10. årstrinn: 398 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

8.–10. årstrinn:

Alternativ 1: 335 timer – gjelder for elever med samisk som andrespråk, men som ikke velger fremmedspråk/språklig fordypning

Alternativ 2: 278 timer – gjelder for elever med samisk som andrespråk som velger fremmedspråk/språklig fordypning

8.–10. årstrinn: 258 timer – gjelder for elever som har finsk som andrespråk

STUDIEFORBEREDENDE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 113 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg1: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg2: 112 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg2: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg3: 168 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg3: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 56 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg1: 45 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg2: 56 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg2: 45 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

PÅBYGGING TIL GENERELL STUDIEKOMPETANSE FOR YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg3: 281 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg3: 219 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Grunnleggende ferdigheter i faget

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I norsk forstås grunnleggende ferdigheter slik:

***Muntlige ferdigheter** i norsk er å skape mening gjennom å lytte, samtale og tale, og å kunne vurdere en sammensatt talesituasjon og tilpasse språket til formål og mottaker. Utvikling i muntlige ferdigheter i norskfaget innebærer å arbeide systematisk med muntlige sjangere og strategier i stadig mer komplekse lytte- og talesituasjoner. Det innebærer å bruke det muntlige språket stadig mer presist og nyansert i samtaler og i andre typer muntlige tekster. Det innebærer videre å lytte aktivt, forstå og drøfte emner og problemstillinger av økende omfang og kompleksitet.*

***Å kunne skrive** i norsk er å ytre seg på en hensiktsmessig måte og kommunisere med andre ved å bruke skriftspråket. Det er også en måte å utvikle og strukturere ideer og tanker på og en metode for å lære. Skrivning av tekster i et bredt utvalg sjangere er et spesielt norskfaglig ansvar. Det innebærer å være i stand til å planlegge, utforme og bearbeide tekster som er tilpasset formål og mottaker. Utviklingen av skriftlige ferdigheter i norskfaget innebærer å arbeide systematisk med formelle skriveferdigheter, tekstkunnskap og ulike skrivestrategier for å bli i stand til å skrive stadig mer komplekse tekster. Det innebærer videre å kunne uttrykke seg med stadig større språklig sikkerhet på både hovedmål og sidemål, men det er forventet at elevene har et større og mer presist ordtilfang og behersker formverket bedre på hovedmålet enn på sidemålet.*

***Å kunne lese** i norsk er å skape mening fra tekster i et bredt utvalg sjangere fra nåtid og fortid. Det innebærer å engasjere seg i tekster, og få innsikt i andre menneskers tanker, opplevelser og skaperkraft. Det innebærer videre å kunne finne informasjon og forstå resonnementer og framstillinger i ulike typer tekster, og å kunne forholde seg kritisk og selvstendig til leste tekster. Utviklingen av leseferdigheter i norskfaget innebærer å arbeide systematisk med lesestrategier tilpasset formålet med lesingen og med ulike typer tekster i faget. Utviklingen går fra grunnleggende avkoding og forståelse av enkle tekster til å kunne forstå, tolke, reflektere over og vurdere stadig mer komplekse tekster i ulike sjangere.*

***Å kunne regne** i norsk er å tolke og forstå informasjon i tekster som inneholder tall, størrelser eller geometriske figurer. Det innebærer å kunne vurdere, reflektere over og kommunisere om sammensatte tekster som inneholder grafiske framstillinger, tabeller og*

statistikk. Utviklingen i regneferdigheter i norskfaget innebærer å skape helhetlig mening i stadig mer krevende tekster der ulike uttrykksformer må ses i sammenheng.

Digitale ferdigheter i norsk er å bruke digitale verktøy, medier og ressurser for å innhente og behandle informasjon, skape og redigere ulike typer tekster og kommunisere med andre. I denne sammenhengen er det viktig å kunne vurdere og bruke kilder på en bevisst måte. Utviklingen av digitale ferdigheter er en del av lese- og skriveopplæringen i norskfaget, og innebærer å finne, bruke og etter hvert vurdere og referere til digitale kilder i skriftlige og muntlige tekster. Videre innebærer det å utvikle kunnskap om opphavsrett og personvern, og ha en kritisk og selvstendig holdning til ulike typer av digitale kilder.

Kompetansemål i faget

Kompetansemål etter 2. årstrinn

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte, ta ordet etter tur og gi respons til andre i samtaler
- lytte til og samtale om tekster på bokmål og nynorsk
- lytte etter, forstå, gjengi og kombinere informasjon
- leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder, stavelser, meningsbærende elementer og ord
- samtale om hvordan valg av ord, stemmebruk og intonasjon skaper ulik mening i en tekst
- fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer
- uttrykke egne følelser og meninger
- uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegning, sang og andre estetiske uttrykk.

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke egne kunnskaper og erfaringer for å forstå og kommentere innholdet i leste tekster
- vise forståelse for sammenhengen mellom språklyd og bokstav, og mellom talespråk og skriftspråk
- trekke lyder sammen til ord
- lese store og små trykte bokstaver
- lese enkle tekster med sammenheng og forståelse på papir og skjerm
- bruke store og små bokstaver og eksperimentere med ord i egen håndskrift og på tastatur
- arbeide kreativt med tegning og skriving i forbindelse med lesing
- skrive etter mønster fra enkle eksempeltekster og ut fra andre rammer for skriving

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om opphavet til og betydningen av noen kjente ordtak, begreper og faste uttrykk
- samtale om hvordan ord og bilde virker sammen i bildebøker og andre bildemedier

- *samtale om innhold og form i eldre og nyere sanger, regler og dikt*
- *samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger*
- *samtale om begrepene dialekt, bokmål og nynorsk*
- *finne skjønnlitteratur og sakprosa på biblioteket til egen lesing*

Kompetansemål etter 4. årstrinn

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *lytte etter, gjenfortelle, forklare og reflektere over innholdet i muntlige tekster*
- *forstå noe svensk og dansk tale*
- *beherske et tilstrekkelig ordforråd til å fortelle om faglige emner, erfaringer og opplevelser, og uttrykke egne meninger*
- *samhandle med andre gjennom lek, dramatisering, samtale og diskusjoner*
- *følge opp innspill fra andre i faglige samtaler og stille oppklarende og utdypende spørsmål*
- *varierte stemmebruk og intonasjon i framføring av tekster for medelever*

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *lese tekster av ulike typer på bokmål og nynorsk med flyt, sammenheng og forståelse*
- *gjenkjenne og bruke språklige virkemidler som gjentakelse, kontrast og enkle språklige bilder*
- *lese, reflektere over og samtale om egne og andres tekster*
- *finne informasjon ved å kombinere ord og illustrasjon i tekster på skjerm og papir*
- *bruke ulike typer notater som grunnlag for egen skriving*
- *skrive enkle fortellende, beskrivende og reflekterende tekster inspirert av eksempeltekster*
- *skrive med sammenhengende og funksjonell håndskrift, og bruke tastatur i egen skriving*
- *strukturere tekster med overskrift, innledning, hoveddel og avslutning*
- *varierte ordvalg og setningsbygning i egen skriving*
- *lage tekster som kombinerer ord, lyd og bilde, med og uten digitale verktøy*
- *søke etter informasjon, skape, lagre og gjenfinne tekster ved hjelp av digitale verktøy*
- *bruke bibliotek og Internett til å finne stoff til egen skriving*

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *beskrive språk og språkbruk, ordklasser og deres funksjon*
- *forklare hvordan man gjennom språkbruk kan krenke andre*
- *beskrive eget talemål og sammenlikne med andres*
- *samtale om estetiske virkemidler i sammensatte tekster*
- *gi uttrykk for egne tanker og opplevelser om barnelitteratur, teater, filmer, dataspill og TV-programmer*
- *samtale om sanger, regler, dikt, fortellinger og eventyr fra fortid og nåtid på bokmål, nynorsk og i oversettelse fra samisk og andre språk*
- *uttrykke tanker om språk, personer og handlinger i egnede tekster fra ulike tider og kulturer*

Kompetansemål etter 7. årstrinn

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til og videreutvikle innspill fra andre og skille mellom meninger og fakta
- uttrykke og grunngi egne standpunkter og vise respekt for andres
- bruke sang, musikk og bilder i framføringer og presentasjoner
- opptre i ulike språkroller gjennom drama-aktiviteter, opplesing og presentasjon
- uttrykke seg med et variert ordforråd tilpasset kommunikasjonssituasjonen
- presentere et fagstoff tilpasset formål og mottaker, med og uten digitale verktøy
- vurdere andres muntlige framføringer ut fra kjente kriterier

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese et bredt utvalg norske og oversatte tekster i ulike sjangere på bokmål og nynorsk, og reflektere over innhold og form i teksten
- lese enkle tekster på svensk og dansk og gjengi og kommentere innholdet
- sammenholde, forstå og tolke opplysninger fra flere uttrykksformer i en sammensatt tekst
- mestre sentrale regler i formverk og ortografi og skrive tekster med variert setningsbygning og funksjonell tegnsetting
- skrive tekster med klart uttrykt tema og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt
- tilpasse egne tekster til ulike mottakere
- bruke sjangertrekk fra sakprosa og skjønnlitterære tekster i egen skriving
- skrive sammenhengende med personlig og funksjonell håndskrift, og skrive raskt og presist på tastatur
- referere, oppsummere og reflektere over hovedmomenter i en tekst
- gi tilbakemelding på andres tekster ut fra gitte kriterier og bearbeide egne tekster på bakgrunn av tilbakemelding
- prøve ut ulike språkvarianter i egen skriving på bokmål og nynorsk, dialekt og gruppespråk
- bruke digitale kilder og verktøy til å lage sammensatte tekster med hyperkoblinger og varierte estetiske virkemidler
- velge ut og vurdere informasjon fra bibliotek og digitale informasjonskanaler

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare noen likheter og forskjeller mellom muntlig og skriftlig språk
- forklare hvordan tekster er bygd opp ved hjelp av begreper fra grammatikk og tekstkunnskap
- kjenne til enkelte bokstaver, ord og uttrykk på et av de samiske språkene
- sammenligne talemål i eget miljø med noen andre talemålsvarianter og målformene bokmål og nynorsk
- reflektere over hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper av mennesker
- presentere egne tolkninger av personer, handling og tema i et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk

- *vurdere tekster med utgangspunkt i egne opplevelser og med forståelse for språk og innhold*
- *kjenne til opphavsrettslige regler for bruk av kilder*
- *bruke forskjellige former for digitale og papirbaserte ordbøker*

Kompetansemål etter 10. årstrinn

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *lytte til, forstå og gjengi informasjon fra svensk og dansk*
- *samtale om form og innhold i litteratur, teater og film og fremføre tolkende opplesning og dramatisering*
- *delta i diskusjoner med begrunnede meninger og saklig argumentasjon*
- *presentere fagstoff med formålstjenlig bruk av digitale verktøy og medier*
- *vurdere egne og andres muntlige framføringer ut fra gitte kriterier*

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *lese og analysere et bredt utvalg tekster i ulike sjangere på bokmål og nynorsk og formidle mulige tolkninger*
- *gjengi innholdet og finne tema i et utvalg tekster på svensk og dansk*
- *orientere seg i store tekstmengder på skjerm og papir for å finne, kombinere og vurdere relevant informasjon i arbeid med faget*
- *skrive argumenterende tekster med begrunnede synspunkter*
- *skrive tekster tilpasset mottaker og formål i et bredt utvalg sjangere etter mønster fra eksempeltekster og andre rammer for skriving*
- *uttrykke seg med et variert ordforråd og mestre formverk, ortografi og tekstbinding på hovedmålet*
- *uttrykke seg med et funksjonelt ordforråd og mestre sentrale regler i formverket på sidemålet*
- *gjenkjenne virkemidlene humor, ironi, kontraster og sammenligninger, symboler og språklige bilder og bruke dem i egne tekster*
- *planlegge og bearbeide egne tekster manuelt og digitalt, og vurdere kvaliteter ved dem underveis i prosessen ved hjelp av kunnskap om språk og tekst*
- *integre, referere og sitere relevante kilder på en etterprøvbar måte der det er hensiktsmessig*

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *gjenkjenne retoriske appellformer og måter å argumentere på*
- *tolke og vurdere samspillet mellom estetiske virkemidler i sammensatte tekster, og reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder*
- *forklare og bruke grunnleggende prinsipper for personvern og opphavsrett ved publisering og bruk av tekster*
- *gjøre rede for noen kjennetegn ved hovedgrupper av talemål i Norge, og diskutere holdninger til ulike talemål og til målformene nynorsk og bokmål*
- *reflektere over hvordan samfunnsforhold, verdier og tenkemåter framstilles i oversatte tekster fra samisk og andre språk*

- gjøre rede for rettigheter i forbindelse med samisk språk i Norge og om utbredelsen av de samiske språkene
- forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske målformer, og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag
- bruke grammatiske begreper til å sammenligne bokmål og nynorsk
- presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i klassiske tekster i norsk litteratur
- drøfte hvordan språkbruk kan virke diskriminerende og trakasserende
- presentere resultatet av fordypning i tre selvvalgte emner: et forfatterskap, et litterært emne og et språklig emne, og begrunne valg av tekster og emner

Kompetansemål etter Vg1 – studieforbereende utdanningsprogram

Kompetansemål etter Vg2 – yrkesfaglige utdanningsprogram

Kompetansemål for opplæring i skriftlig sidemål gjelder ikke for yrkesfaglige utdanningsprogram.

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner
- bruke norskfaglig kunnskap i samtaler om tekst og språk
- bruke fagkunnskap fra eget utdanningsprogram i samtaler, diskusjoner og presentasjoner om skole, samfunn og arbeidsliv
- kombinere auditive, skriftlige og visuelle uttrykksformer og bruke ulike digitale verktøy i presentasjoner
- bruke kunnskap om retoriske appellformer i presentasjoner
- mestre ulike roller i samtaler, diskusjoner, dramatiseringer og presentasjoner

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål
- forklare argumentasjonen i andres tekster og skrive egne argumenterende tekster
- skrive tekster med tema og fagterminologi som er tilpasset eget utdanningsprogram etter mønster fra ulike eksempeltekster
- tilpasse språk og uttrykksmåter til ulike skrivesituasjoner i skole, samfunn og arbeidsliv
- skrive kreative tekster med bruk av ulike språklige virkemidler
- bruke ulike estetiske uttrykksformer i sammensatte tekster
- mestre språklige formkrav på hovedmålet
- mestre sentrale formkrav og uttrykksmåter på sidemålet
- vurdere og revidere egne tekster ut fra faglige kriterier
- innhente, vurdere og bruke fagstoff fra digitale kilder i arbeidet med egne tekster, og følge regler for personvern og opphavsrett

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sammenligne fortellemåter og verdier i et utvalg samtidstekster med fortellemåter og verdier i myter og folkediktning
- beskrive samspillet mellom estetiske virkemidler i sammensatte tekster og vise sammenhengen mellom innhold, form og formål
- gjøre rede for et bredt register av språklige virkemidler og forklare hvilken funksjon de har
- beskrive og vurdere hvordan språk og sjangere brukes av representanter for ulike yrkesgrupper og i ulike sosiale sammenhenger
- forklare grammatiske særtrekk i norsk og sammenligne med andre språk
- gi eksempler på flerspråklighet og drøfte fordeler og utfordringer i flerspråklige samfunn

Kompetansemål etter Vg2 – studieforbereende utdanningsprogram

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, vurdere og gi veiledende tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- bruke kunnskap om retoriske appellformer i diskusjoner og presentasjoner
- presentere norskfaglige emner og problematisere det framlagte stoffet
- formidle faginnhold presist ved å bruke digitale medier og verktøy

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- skrive kreative tekster, litterære tolkninger og resonnerende tekster, med utgangspunkt i norsk tekst- og språkhistorie
- skrive drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler
- uttrykke seg med et presist og variert ordforråd og mestre de språklige formkravene på hovedmålet
- uttrykke seg med et funksjonelt ordforråd og god språkføring, og mestre sentrale regler i formverk og ortografi på sidemålet¹

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for noen sentrale likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene²
- gjøre rede for noen sentrale likheter og forskjeller mellom norrønt og moderne norsk språk
- gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- forklare argumentasjonen i sakprosaetekster ved å bruke kunnskap fra retorikken
- vurdere hvordan mening og språklige nyanser kan videreføres eller endres ved gjendiktning og oversettelse fra andre språk³
- analysere innhold og vurdere bruk av virkemidler i tekster som er hentet fra ulike digitale medier

¹Dersom eksamen i sidemål legges til Vg2, skal dette kompetansemålet og det foregående stå på Vg2.

²Dersom eksamen i sidemål legges til Vg2, skal dette kompetansemålet flyttes til Vg3.

³Dersom eksamen i sidemål legges til Vg2, skal dette kompetansemålet flyttes til Vg3.

- *forklare hvordan ulike forestillinger om det norske ble skapt i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene*
- *lese et utvalg sentrale norske og europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og reflektere over språk og innhold*
- *drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere*
- *referere til og vurdere kilder i aktuelle faglige situasjoner*

Kompetansemål etter Vg3 – studieforberedende utdanningsprogram

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *lytte til og vurdere kritisk argumentasjonen i andres tekster og ta stilling til innhold og formål*
- *drøfte faglige emner ved hjelp av fagterminologi og helhetlig argumentasjon*
- *sette sammen og framføre et avgrenset skjønnlitterært program*

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *lese eksperimenterende tekster og bruke dem som utgangspunkt for egen tekstproduksjon*
- *lese et utvalg samtidstekster og reflektere over hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid*
- *bruke kunnskap om tekst, sjanger og språklige virkemidler i egen skriving*
- *skrive litterære tolkninger, drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler*
- *skrive essay og retoriske analyser på hovedmålet*
- *uttrykke seg med et presist og variert ordforråd og mestre de språklige formkravene på hovedmålet*
- *uttrykke seg med et funksjonelt ordforråd og god språkføring, og mestre sentrale regler i formverk og ortografi på sidemålet*
- *bruke kilder på en kritisk og etterprøvable måte og beherske digital kildehenvisning*

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- *gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål*
- *drøfte sider ved norsk språk- og kulturutvikling i et internasjonalt perspektiv*
- *gjøre rede for trekk ved utviklingen av samisk språk og kultur og konsekvenser av norsk språk- og fornorskingspolitikk*
- *beskrive og sammenligne språksituasjonen i de nordiske landene*
- *presentere et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original*
- *gjøre rede for trekk ved den realistiske tradisjonen med utgangspunkt i lesing og tolkning av sentrale tekster i norsk og internasjonal litteratur*
- *lese og tolke sentrale modernistiske tekster og gjøre rede for trekk ved den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur*

- bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sakprosasjangere
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt og kritisk utforskende fordypningsoppgave med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne, og velge kommunikasjonsverktøy ut fra faglige behov

Kompetansemål etter påbygging til generell studiekompetanse – yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, vurdere og gi veiledende tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- bruke kunnskap om retoriske appellformer i diskusjoner og presentasjoner
- presentere norskfaglige emner og problematisere det framlagte stoffet
- formidle faginnhold presist ved å bruke digitale medier og verktøy
- lytte til og vurdere kritisk argumentasjonen i andres tekster og ta stilling til innhold og formål
- drøfte faglige emner ved hjelp av fagterminologi og helhetlig argumentasjon
- sette sammen og framføre et avgrenset skjønnlitterært program

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp og verdier de representerer
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- skrive kreative tekster, litterære tolkninger og resonnerende tekster, med utgangspunkt i norsk tekst- og språkhistorie
- skrive drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler
- lese eksperimenterende tekster og bruke dem som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- lese et utvalg samtidstekster og reflektere over hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og språklige virkemidler i egen skriving
- skrive litterære tolkninger, drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler
- skrive essay og retoriske analyser på hovedmålet
- uttrykke seg med et presist og variert ordforråd og mestre de språklige formkravene på hovedmålet
- uttrykke seg med et funksjonelt ordforråd og god språkføring, og mestre sentrale regler i formverk og ortografi på sidemålet
- bruke kilder på en kritisk og etterprøvbar måte og beherske digital kildehenvisning

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for noen sentrale likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene
- gjøre rede for noen sentrale likheter og forskjeller mellom norrønt og moderne norsk språk
- gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- forklare argumentasjonen i sakprosaetekster ved å bruke kunnskap fra retorikken

- *vurdere hvordan mening og språklige nyanser kan videreføres eller endres ved gjendiktning og oversettelse fra andre språk*
- *analysere innhold og vurdere bruk av virkemidler i tekster som er hentet fra ulike digitale medier*
- *forklare hvordan ulike forestillinger om det norske ble skapt i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene*
- *lese et utvalg sentrale norske og europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og reflektere over språk og innhold*
- *drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere*
- *referere til og vurdere kilder i aktuelle faglige situasjoner*
- *gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål*
- *drøfte sider ved norsk språk- og kulturutvikling i et internasjonalt perspektiv*
- *gjøre rede for trekk ved utviklingen av samisk språk og kultur og konsekvenser av norsk språk- og fornorskingspolitikk*
- *beskrive og sammenligne språksituasjonen i de nordiske landene*
- *presentere et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original*
- *gjøre rede for trekk ved den realistiske tradisjonen med utgangspunkt i lesing og tolkning av sentrale tekster i norsk og internasjonal litteratur*
- *lese og tolke sentrale modernistiske tekster, og gjøre rede for trekk ved den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur*
- *bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sakprosasjangere*
- *gjennomføre arbeidet med en selvvalgt og kritisk utforskende fordypningsoppgave med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne, og velge kommunikasjonsverktøy ut fra faglige behov*

Skjematisk oversikt over sluttvurderingsalternativene (se høringsnotatet kapittel 4.5)

Standpunktvurdering

Årstrinn	Gjeldende ordning	Alternativ 1 og 2	Alternativ 3
10. årstrinn	Elevene skal ha tre standpunktkarakterer, én i norsk hovedmål skriftlig, én i norsk sidemål skriftlig og én i norsk muntlig.	<i>Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i norsk muntlig og én i norsk skriftlig som omfatter hovedmål og sidemål.</i>	<i>Elevene skal ha én standpunktkarakter.</i>
Vg2 Yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i norsk hovedmål skriftlig og én i norsk muntlig.	<i>Elevene skal ha én standpunktkarakter.</i>	<i>Elevene skal ha én standpunktkarakter.</i>
Vg3 Studieforberedende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal ha tre standpunktkarakterer, én i norsk hovedmål skriftlig, én i norsk sidemål skriftlig og én i norsk muntlig. Det blir bare gitt standpunktvurdering på det øverste nivået i faget.	<i>Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i norsk muntlig og én i norsk skriftlig som omfatter hovedmål og sidemål.</i> <i>Det blir bare gitt standpunktvurdering på det øverste nivået i faget.</i>	<i>Vg2: Elevene skal ha én standpunktkarakter.</i> <i>Vg3: Elevene skal ha én standpunktkarakter.</i> <i>Faget blir delt mellom Vg2 og Vg3. Standpunktvurderingen på Vg2 viser elevens samlede kompetanse i faget slik den kommer til uttrykk i kompetansemålene for Vg1 og Vg2, mens karakteren på Vg3 viser elevens samlede kompetanse slik den kommer til uttrykk i kompetansemålene for Vg3.</i>

Eksamen – 10. årstrinn

Eksamen for elever

Årstrinn	Gjeldende ordning	Alternativ 1	Alternativ 2
10. årstrinn	<p>Elevene kan trekkes ut til to dagers skriftlig eksamen som omfatter norsk hovedmål og norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.</p> <p>Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.</p>	<p><i>Elevene kan trekkes ut til én dags skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.</i></p> <p><i>Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.</i></p>	<p><i>Elevene kan trekkes ut til én dags skriftlig eksamen i norsk som omfatter norsk sidemål og norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.</i></p> <p><i>Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.</i></p>

Eksamen for elever – videregående opplæring

Årstrinn	Alternativ 1 (gjeldende ordning)	Alternativ 2	Alternativ 3
Vg2 Yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (112 timer).	<i>Som gjeldende ordning</i>	<i>Som gjeldende ordning</i>
Vg2–Vg3 Studieforberedende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse	Vg3: Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Elevene kan også trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).	Vg3: <i>Elevene skal opp til én dags skriftlig eksamen i norsk, som omfatter både norsk sidemål og norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.</i> <i>Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).</i>	Vg2 studieforberedende utdanningsprogram: <i>Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen omfatter kompetansemålene på Vg1–Vg2.⁴</i> <i>Vg3: Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter kompetansemålene på Vg3.</i>

⁴ Påbygging til generell studiekompetanse må ha eksamen i sidemål og hovedmål samtidig

Eksamen for privatister – videregående opplæring

Årstrinn	Alternativ 1 (gjeldende ordning)	Alternativ 2	Alternativ 3
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (112 timer).	<i>Som gjeldende ordning</i>	<i>Som gjeldende ordning</i>
Vg3 studieforbredende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål og i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).	<i>Privatistene skal opp til én dags skriftlig eksamen i norsk, som omfatter norsk sidemål og norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).</i>	<i>Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål og norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen i norsk sidemål omfatter kompetansemålene på Vg1–Vg2, mens eksamen i norsk hovedmål omfatter kompetansemålene på Vg3. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter kompetansemålene på Vg3.</i>